

Stanowisko Nr 6/2023
Rady Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego
z dnia 12 stycznia 2023 r.

w sprawie trybu i procedur wprowadzania aktów prawnych w Polsce

Zadania Rady Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego (RGNiSW), ustawowej instytucji przedstawicielskiej sektora nauki i szkolnictwa wyższego w Polsce, polegają na współdziałaniu z organami władzy publicznej w zakresie polityki naukowej państwa, zasad działania i kierunków rozwoju systemu szkolnictwa wyższego i nauki oraz innych fundamentalnych kwestii dotyczących edukacji i badań naukowych. W RGNiSW reprezentowane są wszystkie organizacje i środowiska sektora nauki i szkolnictwa wyższego, które same wskazują swoich reprezentantów, powierzając im odpowiedzialną rolę współtwórców systemu prawnego. Rada jest uprawniona nie tylko do wyrażania opinii na temat przygotowywanych do wprowadzania aktów prawnych, ale także deklaruje chęć współpracy z zespołami ekspercko-prawnymi, które pracują nad ich przygotowaniem.

Stale artykułowana wola RGNiSW do współpracy na etapie przygotowania koncepcji i projektów aktów prawnych jest przez organy władzy ignorowana. Co więcej, Rada dostrzega taką samą niechęć organów rządowych do współpracy na wczesnym etapie prac przygotowawczych z innymi instytucjami nauki i szkolnictwa wyższego, co skutkuje wprowadzaniem na ścieżki legislacyjne Sejmu i Senatu projektów ustaw i rozporządzeń konstruowanych ponad głowami zainteresowanych środowisk. Nadużywany jest tryb zgłaszania projektów poselskich, co umożliwia pospieszne ich przyjmowanie z ominięciem procedury konsultacji społecznych i środowiskowych. Otrzymując do zaopiniowania gotowe projekty aktów prawnych, instytucje przedstawicielskie mają bardzo ograniczony wpływ na ich brzmienie, podczas gdy zaangażowanie eksperckich kompetencji członków Rady i innych instytucji na wczesnym etapie projektowania ustaw i rozporządzeń pozwoliłoby na pogłębioną analizę ich potencjalnych skutków, a tym samym na tworzenie lepszego prawa, odpowiadającego faktycznym potrzebom szkolnictwa wyższego i nauki w Polsce.

Rada Główna Nauki i Szkolnictwa Wyższego uważa za merytorycznie błędne, etycznie wątpliwe i społecznie szkodliwe wprowadzanie w nieuzasadnionym pośpiechu aktów prawnych, które nie zostały poddane szerokim konsultacjom. Takie regulacje skutkują na ogół destabilizacją prac i zaburzeniem organizacji instytucji sektora, powiększając chaos i wywołując niepotrzebne kontrowersje w jego społeczności. Rada nie jest odosobniona w takim postrzeganiu tej wadliwej ścieżki legislacyjnej. Prezydent RP 15 grudnia 2022 r. wskazał, że projekty w społecznie wrażliwej sferze edukacji wymagają należytych konsultacji oraz kompromisu zainteresowanych środowisk. Jako wyjątkowo problematyczne Rada traktuje wielokrotne próby wprowadzania przepisów wcześniej odrzucanych (*vide* ustawa o Akademii Kopernikańskiej), czy zgłaszanie między czytaniem projektu w Komisjach Sejmowych obszernych autopoprawek, wykraczających poza oryginalny zakres przedkładanych zmian (jak w przypadku nowelizacji ustawy Prawo o Szkolnictwie Wyższym i Nauce w listopadzie 2022 r.). Takie postępowanie wpływa negatywnie na zaufanie środowiska do procesów legislacyjnych, utrudniając funkcjonowanie organów, instytucji i organizacji, poddawanych częstym zmianom zasad regulujących ich działania.

Do pogłębiania systemowego chaosu i spadku środowiskowej akceptacji dla zmian przyczyniają się także inne elementy trybu wprowadzania regulacji. Niekorzystne jest wielokrotne i wyrywkowe nowelizowanie poszczególnych przepisów ustawy prawo o szkolnictwie wyższym i nauce oraz przepisów rozporządzeń, zamiast poprzedzonych rzetelną, pogłębioną analizą kompleksowych modyfikacji, spójnych z całym otoczeniem

prawnym. Odczucie oderwania projektodawców od środowiska i wrażenie lekceważenia jego przedstawicieli wzmacnia powszechne traktowanie konsultacji jako czysto formalnego zabiegu, sprowadzonego do poziomu działań pozornych. Wymóg wyrażenia opinii na temat projektów często obszernych, dotyczących skomplikowanych kwestii prawnych i wymagających szczegółowych eksperckich analiz jest często opatrzone nierealistyczną datą przekazania opinii władzom. Mimo wysiłków członków gremiów kolegialnych i ich gotowości do współpracy z projektodawcami, nie jest możliwe rzetelne i odpowiedzialne komentowanie ważnych dokumentów bez zapewnienia odpowiedniego czasu na ich wielostronną analizę wraz z przewidywanymi konsekwencjami.

RGNiSW ponawia apel do osób i organów, posiadających inicjatywę ustawodawczą, rozpoczynających tworzenie nowych lub aktualizację funkcjonujących w systemie aktów prawnych, o powrót do procedur gwarantujących właściwe uwzględnienie głosów środowiska. Rada potwierdza gotowość delegowania swoich przedstawicieli lub wskazywania ekspertów zewnętrznych do prac przygotowawczych nad aktami prawnymi, podejmowanych w zespołach powoływanych przez organy władzy państwowej, zespoły poselskie czy inne organizacje lub instytucje. Jesteśmy przekonani, że głosy eksperckie z instytucji przedstawicielskich i ich kompleksowe analizy mogą znacznie poprawić jakość i spójność wprowadzanych przepisów, które w dalszym procesie powinny być poddawane szerokim społecznym konsultacjom. Publiczne debaty z udziałem ekspertów, którzy merytorycznie umotywuują propozycje regulacji, nie tylko mogą prowadzić do udoskonalenia samych przepisów, ale także mogą wpłynąć na poprawę ich społecznej akceptacji. Tworzenia prawa we współpracy z przedstawicielami sektora i na drodze konsultacji ze środowiskiem ułatwia wprowadzanie, akceptację i stosowanie regulacji oraz zapobieganie niespodziewanym i niepożądanym skutkom ubocznym. Stosowanie jako standardu transparentnych procedur stanowienia prawa, nakierowanych na porozumienie a nie konfrontację ze środowiskiem oraz na stabilność prawa jako istotnej wartości funkcjonowania nauki i szkolnictwa wyższego, ma kluczowe znaczenie dla efektywności i jakości funkcjonowania instytucji sektora nauki i szkolnictwa wyższego oraz dla budowania zaufania społecznego jako immanentnej wartości funkcjonowania państwa prawa w Polsce.

Otrzymują: Prezydent RP, Marszałek Sejmu RP, Marszałek Senatu RP, Minister Edukacji i Nauki.

Przewodniczący
Rady Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Prof. Marcin Pałys